

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2018. gada 11. maijā Nr. 1-6/8

Uz 26.04.2018. Nr.1-04/167-pav

**Latvijas Republikas
Satversmes tiesai**
Jura Alunāna ielā 1
Rīga, LV-1010

Par lietas Nr. 2017-28-0306 materiāliem

Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – tiesībsargs) saņēma Latvijas Republikas Satversmes tiesas (turpmāk – Satversmes tiesa) kancelejas 2018. gada 26.aprīļa vēstuli Nr.1-04/167-pav “Par tiesas sēdi lietā Nr.2017-28-0306”, kurā tiesībsargs tiek aicināts iepazīties ar lietas materiāliem un izteikt viedokli.

Iepazīstoties ar lietas Nr.2017-28-0306 materiāliem, tiesībsargs izsaka šādu viedokli.

[1] Visupirms jānorāda, ka pašvaldība nav tiesīga darboties ārpus savas kompetences robežām un noteikt ar imigrāciju saistītus jautājumus, lai lemtu par personas noturīgas saiknes ar Latviju izvērtēšanas kritērijiem, kas galarezultātā noveduši pie ārzemnieku diskriminācijas un pārvietošanās brīvības ierobežošanas Rīgas domes 09.06.2015. saistošo noteikumu Nr.148 „Par nekustamā īpašuma nodokli Rīgā” (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr.148) ietvarā.

[2] Tiesībsargs nepiekrīt Rīgas domes atbildes rakstā norādītajiem argumentiem, ka Saistošo noteikumu Nr.148 3.punkta ievaddaļa tiek piemērota atkarībā no trīs izpildes kritērijiem, kas nekādā veidā nediskriminējot ārzemniekus un neaizskarot arī to tiesības brīvi pārvietoties, proti,:

- vai tas ir dzīvošanai paredzēts īpašums;
- vai tas tiek izmantots dzīvošanai (t.i., vai kāda persona to ir deklarējusi kā savu dzīvesvietu);
- vai personai, kas to izmanto dzīvošanai, ir ilgstoša un pastāvīga saikne ar Latviju (Rīgu).

Personas deklarācija īpašumā atbilstoši Dzīvesvietas deklarēšanas likuma normām nerada civiltiesiskas sekas. Nodokļu likumu izpratnē personas deklarētajai dzīvesvietai nav izšķirošas nozīmes personas pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanā. Dzīvesvietas deklarēšanas

likuma 3.panta pirmā daļa definē dzīvesvietu par tādu, kurā persona būs sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību. Sasniedzamība ir tiesiska prezumpcija nevis fakts. Šāda prezumpcija ieviesta, lai atvieglotu valsts un pašvaldības darbību, proti, lai būtu noteikta viena konkrēta adrese, uz kuru nosūtītie dokumenti būtu uzskatāmi par paziņotiem. Dzīvesvietas deklarācija ir tikai viens no apstākļiem, kurš ievērojams, noteicot personas pastāvīgo dzīvesvietu nodokļu likumu izpratnē¹.

Turklāt Rīgas dome ir atzinusi, ka ārzemnieks Latvijā var būt bijis deklarēts arī tikai kaut uz vienu dienu uz tā gada, kas bijis 7 gadus pirms taksācijas perioda, tomēr tas nekādā veidā neaplicina personas ilgstošu un pastāvīgu saikni vai lojalitāti Latvijas valstij, t.sk., to, ka persona ir integrējusies Latvijas sabiedrībā, pārvalda latviešu valodu, strādā un maksā nodokļus (..).

[3] Rīgas dome šauri interpretē un raugās uz personas diskrimināciju pilsonības aspektā un pārvietošanās brīvības ierobežojumiem. Ņemot vērā, ka Latvija ir iestājusies Eiropas Savienībā, tai ir saistoši starptautiskie tiesību akti, t.s.k., Līgums par Eiropas Savienību un Līgums par Eiropas Savienības darbību. Šādā gadījumā pilsonības jēdziens un pārvietošanās brīvības ietvars ir jāvērtē plašāk - arī Eiropas Savienības līmenī.

Eiropas Savienības ietvaros personu valstiskā piederība nevar tikt vērtēta kā objektīvs kritērijs samazinātas nodokļa likmes piemērošanai, līdz ar to nevar izpildīties nekustamā īpašuma nodokļa likmju noteikšanas objektīva grupējuma princips. Konkrētajā gadījumā ārzemniekus diskriminējošs ir samazinātās nodokļu likmes saņemšanas ierobežojošais kritērijs, kas ietverts Saistošo noteikumu Nr.148 3.¹punktā.

[4] Rīgas domes papildus paskaidrojumi Satversmes tiesai izskatāmajā lietā tiesībsarga ieskatā ir pretrunā Rīgas domes Labklājības departamenta 05.10.2015. vēstulē Nr. DL-15-414-dv norādītajam (mērķim) par nepieciešamību rast risinājumu, lai arī ārvalstniekiem, kuriem izpildās sociālās palīdzības sniegšanas kritēriji, finansiālā situācija būtiski netiktu ietekmēta, un attiecīgi Rīgas sociālajam dienestam nerastos papildus finansiāls slogs.

Rīgas domes saistošo noteikumu paskaidrojuma rakstā norādīts, ka veiktie grozījumi paplašinās to personu loku, kam tiks piemērotas samazinātās nodokļa likmes. Proti, pašvaldības ieskatā, pēc grozījumu veikšanas arī Eiropas Savienības dalībvalsts, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsoņi (..), tajā skaitā vientuļi, trūcīgi un maznodrošināti pensionāri, netiks apgrūtināti ar papildu finansiālu slogu, kas varētu būt par pamatu vērsties Rīgas domes Sociālajos dienestos pēc materiālās palīdzības. Tomēr jāsecina, ka samazinātā nodokļu likme tiem tiks piemērota tikai pēc 7 gadiem, ja tie nebūs deklarējuši savu dzīvesvietu Rīgā pirms šī perioda. Tādējādi šī grozījuma mērķa sasniegšanai ir noteikts ierobežojums 7 gadu termiņa ietvarā.

[5] Rīgas dome atbildes rakstā uzsver, ka tiesībsargs pieteikumā Satversmes tiesai vairākkārtīgi norāda, ka likumdevējs ar likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 3.panta pirmo daļu ir piešķīris pašvaldībām tiesības noteikt nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumus. Vēršam uzmanību, ka tiesībsarga pieteikums Satversmes tiesā tika iesniegts par samazinātās nodokļa likmes atšķirīgo piemērošanu Latvijas pilsoņiem un nepilsoņiem pretstatā ārzemniekiem, kuriem ir noteikts vēl papildu nosacījumu izpilde – proti, deklarēšanās fakts, kas bijis 7 gadus pirms taksācijas perioda. Turklāt pieteikumā nemaz nav pieminēts vārds "atvieglojumi".

¹ Augstākās tiesas 2012.gada 12.decembra sprieduma lietā Nr. SKA-538/2012 11.punkts

Cita starp norādāms, ka Rīgas dome atsaucas uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem, kas attiecas uz dažādo attieksmi atlaižu piemērošanā nekustamo īpašumu īpašniekiem rezidentiem un nerezidentiem.

Konkrētajā gadījumā tiek vērtēta pašvaldības izdotas tiesību normas piemērošana attiecībā uz ārzemniekiem, kuri savu dzīvesvietu ir deklarējuši Latvijā, t.i., Latvijas nodokļu likumu izpratnē tie ir iekšzemes nodokļu maksātāji (rezidenti), tāpat kā Latvijas pilsoņi un nepilsoņi. Turklāt ārzemnieki var arī nebūt nekustamā īpašuma īpašnieki Latvijā, taču piedeklarējoties nekustamajā īpašumā, kura īpašnieks ir Latvijas pilsonis vai nepilsonis, kas īpašumā pats nav deklarējies, īpašumam netiks piemērota samazinātā nodokļa likme (tas izpildīsies tikai pēc 7 gadiem).

[6] Faktu, ka Rīgas domei primāra ir fiskālā interese, apliecina atbildes raksta 7.lpp. 3.rindkopā norādītais par iedzīvotāju skaita samazināšanos Latvijā un ārzemnieku ievērojami augstākā dzīves līmeņa salīdzinājumu, kā rezultātā domes ieskatā ārzemnieki var maksāt arī lielāku nekustamā īpašuma nodokli.

Vienlaikus nav izprotams un ir nosodāms Rīgas domes pretvalstiski secinātais, ka: “(..) matemātiski ir aprēķināms, ka tikai 50 gadu laikā Latvija pārstās eksistēt kā nācija.”

Ar cieņu

Latvijas Republikas tiesībsargs

J.Jansons